

Зрозуміло, що в основних законах передбачаються лише принципи, основоположні керівні засади, але вони стають опорою для законодавця і визначають основні шляхи політичної, економічної, соціальної та культурної діяльності країни.

Киян Марина Шарифівна

*к.ю.н., доц., кафедри історії держави та права
України та зарубіжних країн Національний
університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»*

КОНСТИТУЦІЙНЕ БУДІВНИЦТВО УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Ідеї пріоритетних національних цілей, загальнонаціонального інтересу, боротьба за конституційне визнання національної незалежності українського народу були пріоритетними у всі періоди існування української держави.

Історія 70-річного періоду державного існування СРСР, України досить багата і різноманітна. Так, в історії України була, наприклад, Конституція УНР 1918 р., в якій найшли втілення ідеї розподілу влади, рівності громадян перед законом, необхідності особливого захисту прав національних меншин.

Вивчення історії створення і прийняття конституційних документів має виняткове значення в сучасних умовах Української держави. Конституційні ідеї видатного вченого правознавця випускника Харківського університету М.М. Ковалевського (1851 - 1916 р.) депутата державної Думи від м. Харкова, якій був одним із авторів регламенту першого російського парламенту, засновані на концепції прогресу, соборності, взаємодопомоги, колективізму, на закономірності демократизації суспільства, втілилися в Конституції УНР 1918 р. (ст.ст. 5, 6, 69, 70 Конституції УНР). Конституційні ідеї М.М. Ковалевського - соборності і політичної самостійності України - в конституційній практиці сучасної незалежної України. Саме вони викладені в Преамбулі Конституції України 1996 р., ст. ст. 1, 5, 7, 11 Конституції України.

Конституційні ідеї М. С.Грушевського про повноваження і юридичну базу самоврядних областей втілені в життя Конституцією України 1996 р. (розділ XI Місцеве самоврядування). М. Грушевський вважав, що територія, яка містить один мільйон мешканців, повинна мати власне самоврядування. Визначальними для реорганізації держави, на думку М.Грушевського, є народність, географічне положення, демографія, а не історичні претензії деяких народів чи випадкові рішення бюрократії. М. Грушевський пропонував: «Щоб не було ніякої тісноти від власті людям, щоб вона не коверзувала людьми, не накидала їм своєї волі, не має бути іншої власті, тільки з вибору народного! Це називається устроєм демократичним — щоб народ сам собою управляв».

У 70-річному періоді конституційного будівництва радянської України були не тільки концепції диктатури пролетаріату, а й загальнонародної держави.

Зрозуміти радянський період державно-правового життя країни і стан розвитку конституційного права можна лише з урахуванням політичного (державного) режиму. Наприклад, Конституція УРСР 1937 р. закріплювала досить широкий комплекс основних прав і свобод громадян, і в цьому аспекті була однією з найдемократичніших у світі. Але практика сталінських репресій звела нанівець цей демократичний потенціал конституційних встановлень. У теорії марксизму - лєнінізму панувало уявлення, що в міру просування СРСР до соціалізму відбувається посилення класової боротьби. Це стало теоретичною базою обґрунтування необхідності проведення репресій, що, безумовно, вплинуло на то, що демократичні засади Конституції не позначилися в реальному житті.

В «брежнєвський» період конституційному будівництву значною мірою був притаманний догматичний підхід, безпроблемність, виправдання існуючих реалій, одномірність. Тому майже не було відмінностей між Конституцією СРСР 1977 р. та Конституцією УРСР 1978 р.. У преамбулі Конституції СРСР 1977 р. закріплювалося, що в СРСР побудовано розвинуте соціалістичне суспільство, повністю вирішено національне питання, головним завданням держави є побудова безкласового комуністичного суспільства. Основоположною була ст. 6 Конституції СРСР 1977 р., ст. 6 Конституції УРСР 1978, що закріплювала керівну роль КПРС в політичній системі суспільства. Відмінності в конституціях мали місце в основному у зв'язку з територіальним устроєм республік, закріпленням деякої специфіки в назві державних органів, в господарської та побутової діяльності республік.

Справжнім виявленням державотворчої волі українського народу стало прийняття Акта проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.. Демократичний вибір українського народу затверджено в низці статей Конституції України, прийнятої 28 червня 1996 р. Ст. 1 визначає Україну як "суверенну, незалежну, демократичну, соціальну, правову державу". Ст. 3 наголошує, що "права і свободи людини та її гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави". Все це є втіленням наукового аналізу конституційних засад України на різних етапах її існування. Саме український досвід державотворення допоміг обрати нашої державі найбільш оптимальні норми організації та діяльності. Ось чому сучасний складний і суперечливий стан демократичного розвитку країни потребує аналізу досвіду державотворчої діяльності українського народу, яка передбачає реальне функціонування та предметне втілення норм регулювання суспільних відносин і не може бути зведена до сукупності якихось норм або до ставлення до них як до непохитної статичної даності.

Костів Марія Тарасівна

студентка I курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури

НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

КОНСТИТУЦІЯ УРСР 1919 РОКУ

Події 1918-1920 рр.в Україні розгорталися в загальному контексті громадянської війни на території дореволюційної Росії. Протягом наступних років